

Julkaistu Esitys-lehdessä 4/2016

Feministisessä traditiossa naisten masturbaatio ja sen esittäminen liittyvät ajatukseen naisesta itsenäisenä subjektina, ei vain halun kohteena, vaan aktiivisena ja haluavana toimijana. Popkulttuurin ja taiteen kentältä löytyy kyllä naisen masturbaation esityksiä, kun niitä alkaa etsiä, mutta mistä nämä esitykset itse asiassa kertovat?

Naisten masturbaation esittäminen on pornon vakiokuvastoa eikä taidehistoriastakaan ole vaikea löytää naista masturboimassa, ajatellaanpa nyt vaikka **Titianin** viehkoa ja siveellistä *Venusta* (1538) tai **Gustav Klimtin** eksperssiivisempiä piirustuksia tytöistä, jotka koskettavat genitaalejaan. Tosin lukuisille maalauksille, joissa nainen hyväilee itseään, on tyypillistä miesnäkökulma; naisen masturbaatio nähdään miehen katseen kautta eräänlaisena miehen fantasiana. Titianin viattoman oloisen itseään hyväilevän Venuksen viesti seksuaalisuudesta on vihjaileva, kun taas Klimtin kuvaamat tytöt ovat vähän viljeljiä ja sopivasti paheellisia – legendan mukaan juuri sellaisia, kuin hänen mesenaattinsa toivoivat.

”I don’t need a man”

Millaisia sitten ovat naisten masturbaation kuvaukset naisten esittäminä? Toisenlaisia näkökulmia on viime aikoina tarjottu muun muassa kirjallisuudessa, esimerkiksi **Iida Rauman** (*Seksistä ja matematiikasta*, Gummerus 2015) ja **Caitlin Moranin** (*Näin minusta tuli tyttö*, Schildts & Söderströms, 2015) kirjoissa päähenkilönä on varhaisteini-ikäinen tyttö, jolla on pakonomainen tarve itsetyydytykseen. 2000-luvulla televisiosarjat ovat tuoneet populaarikulttuurin kentälle avoimen seksuaalisia naishahmoja, kuten **Samanthan** (*Sinkkuelämää* -sarjassa) tai **Hannahin** (*Girls* -sarjassa) – naisia, jotka myös masturboivat.

Myös popmusiikissa naisartistien viittauksilla itsetyydytykseen on jo historiaa. Jos **Cyndi Lauperin** viittaukset masturbaatioon jäivät vielä vähän hämäräksi 1980-luvulla (*She Bop*, 1983) **Britney Spears** lauloi jo suoraan: ”Another day without a lover/ The more I come to understand/ The touch of my hand.” (2003.) Mutta kun katsoo Spearsin videota, on vaikea nähdä siinä varsinaisesti feminististä aspektia. Tyttöbändi **The Pussycat Dollsin** biisi *I don’t need a man* (2005) on tulkittu feministiseksi sen suorasukaisten sanoitusten vuoksi: ”I don't need a man to make it happen/I get off being free/I don't need a man to make me feel good/ I get off doing my thing” (2005). Tosin video saa ainakin minut jälleen pohtimaan mitä feministinen näkökulma tässä kontekstissa oikein tarkoittaa: kaiken musiikkivideoille tyypillisen keikistelyn ja kauniiden vähäpukisten naisten flirttailevien tanssieleiden viesti on jollain tapaa ristiriidassa laulun sanojen kanssa.

Hulluja ja sarjamurhaajia

Masturbaatiota populaarikulttuurissa tutkinut **Laura Roswarne** on todennut, että ainakin aiemmin masturboiva nainen edusti esimerkiksi elokuvissa usein jotain muuta, kuin sitä, että hän olisi seksuaalisesti aktiivinen ja kiihottunut. Elokuvissa ja sarjoissa masturbaatio on ollut sallittua mieshahmoille eräänlaisena rutiininomaisena toimenpiteenä - koska täytyyhän heidän saada purkaa seksuaalisuttaan. Naisten kohdalla yleisenä lähtökohdana elokuvissa näyttää olevan, etteivät naiset masturboi, ja jos he näin tekevät, myöhemmin käy ilmi, että he ovat jollain tapaa itsetuhoisia. Roswarne mainitsee useita esimerkkejä

elokuvista, joissa naisen masturbaatio on ollut oire henkilön myöhemmästä häiriökäyttäytymisestä; henkilö tulee hulluksi (*Single White Female*, 1992) tai ryhtyy sarjamurhaajaksi (*The Temp*, 1993). Tosin esimerkit heijastelevat ehkä oman vuosikymmenensä käsityksiä – vaikka ei 90-luku niin kaukana tunnu olevan.

Ilmiötä Roswarne selittää miesten (oletetulla) kammolla naisen seksuaalisuutta kohtaan; yhtäältä naisen genitaaleihin liittyy paitsi verenvuotoa myös 'luolamaisuutta'. Toisaalta masturbaatio on liitetty ajatukseen naisen itseriittoisuudesta, toisin sanoen kyvystä tuottaa nautintoa ja orgasmi itselleen ilman miestä. Populaarikulttuurissa tämä on koettu uhkana, joka kyseenalaistaa jopa yhteiskunnan rakenteita. Ja jos palaan vielä aiemmin mainitsemaani Pussycat Dollsiin, ehkä heidän energiansa näyttäytyi kuitenkin voimaannuttavana nimenomaan konservatiivisessa ja naista esineellistävässä popmusiikin viitekehyksessä (?).

Seksuaalisen hurmion jumalatar

Myös performanssissa masturbaatio on perinteisesti ollut miehinen laji, **Vito Acconcin** *Seedbed* (1972) tai Wienin aktionistien julkiset onanoinnit 1960-luvulla edustavat lajin maskuliinisuutta.

Aikuisviihteen alalla uransa tehnyt, sittemmin performanssitaiteilijaksi siirtynyt **Annie Sprinklen** *The Temple of the Sacred Prostitute* oli masturbaatiolle perustuva rituaali ja esitys, jota Sprinkle esitti 1990-luvun taitteessa neljän vuoden ajan. Rituaalissa näyttämölle oli rakennettu alttari, jolla paloi kultaisia kynttilöitä ja esille oli asetettu useita kiihottamiseen tarkoitettuja esineitä, kuten tuoksu öljyjä ja erilaisia dildoja. Annie saapui kynttilöiden valaisemalle alttarille ja kertoi muinaisten kulttuurien pyhistä prostituoiduista, jotka omistivat elämänsä "seksuaalisen ekstaasin taidolle". Annie rukoili opastusta seksuaalisilta parantajilta ja alkoi hyvällä itseään eri esineitä käyttäen. Rituaalin huippukohta oli Sprinklen laukeaminen, valot sammuiivat ja tilaan laskeutui hiljaisuus. Rituaalin päätteeksi yleisö saattoi jäädä hengaillemaan ja juttelemaan Annien kanssa.

Sprinkle itse on kirjoittanut, että syy hänen masturbaatio rituaaliinsa ei ollut ihmisten kiihottaminen tai ekshibitionismi, vaan hän halusi ajatella teatteria laboratoriona, jossa voisi tarkastella seksiä. Rituaalinen ulottuvuus oli hänelle tärkeä; seksuaalinen energia, jonka hän koki jakavansa yleisön kanssa ja itsetyydytyksen näkeminen kauniina ja voimaannuttavana. Performanssin vastaanotto oli kuitenkin usein ristiriitainen, ihmiset tunsivat vastenmielisyyttä tai jopa suuttuivat.

Koska en ole nähnyt esitystä, ainoastaan lukenut siitä, on vaikea sanoa, toimiko esitys radikaalina, voimaannuttavana yhteisöllisenä tekona, vai yksinkertaisesti vain kiusallisena, naisen seksuaalisuutta mystifioivana new age -rituaalina?

Satisfaction?

Itävaltalaisen taiteilijan **Elke Krystufekin** performassi *Saticfaction* (1994) Wienin taidehallissa, oli lasin takaa katsottava, muusta näyttelytilasta eristetty alue, joka oli lavastettu kylpyhuoneeksi. Seinät oli vuorattu kaakeleilla ja tilan keskellä oli amme. Tämän lisäksi tila oli täytetty erilaisilla elektronisilla koneilla kuten kahvinkeitimellä, jääkaapilla ja pakastimella, joita puolialaston Krystufek aluksi järjesteli, kunnes alkoi tyydyttää itseään katsoen samalla televisioruudulta amerikkalaista rocktähteä **Kim Fowleya**. Toimituksen jälkeen Krystufek kylpi rentoutuneesti ammeessa.

Krystufekin performanssi herätti aikoinaan paljon kohua Itävallassa. Sitä on tulkittu yhtäältä naisen seksuaalisuuden oikeutuksena ja miehisen, naista objektoivan katseen kritiikkinä, onhan siinä asetelma

käännetty toisin päin; mies ja miehen kuva kiihottavat. Esityksen on nähty symboloivan myös naisen seksuaalisuuden arkisuutta; masturbaatio voi kuulua niin miehen kuin naisenkin arkirutiineihin. Krystufekin performanssista kirjoittanut **Christina Schmidt** toteaa, että keskeistä Krystufekin performanssissa oli nimenomaan sen kulttuurinen konteksti: itävaltalainen aloitteleva taiteilija masturboi katsoessaan amerikkalaista pop-ikonin kuvaa performanssissa nimeltä *Satisfaction*, joka viittaa Rolling Stonesin klassikkoon (*I can't get no*) *Satisfaction*. Krystufek itse on kertonut haastatteluissa, että esineet, joilla hän sisusti performanssitilan, olivat sellaisia, joita hänellä ei arkielämässään ollut, mutta joita hän halusi. Tässä viitekehyksessä performanssia voisi tulkita - enemmän kuin naisen seksuaalisuuden ilmauksena - kulttuurin ja kuluttamisen laajempänä kuvana, yrityksenä ylettää kohti loputonta länsimaista kulutuksen fantasiaa, joka ei voi tyydyttyä.

Sukupuolen esityksiä

Koerografi **Sanna Kekäläisen** esitys *Queer Elegioita* (2013) käsitteli sukupuolen representaatiota. Kekäläiselle tyypillisesti hän sekä tuotti puhetta, että liikkui, hänen pohdintansa olivat eräänlaista liikkeellistettyä ajattelua sukupuolesta näyttämöllä. Kekäläinen muun muassa kertoi unestaan, jossa hän päätyi katsomaan äitinsä valtavia genitaaleja ja pohti identiteettiä ja outoutta. Esityksen keskivaiheilla oli kohtaus, jossa Kekäläinen hankasi itseään muovista kuusta vasten, yläosattomana mutta pitkät housut jalassaan. Hän huohotti kuin olisi kiihottunut, kunnes päästi ääniä jotka voisi tulkita orgastisiksi.

Kriitikko **Maria Säkö** (HS 20.9.2013) tulkitsi kohtauksen lehtikritiikissään parodiana: ”Kekäläinen tarttuu valtaan parodioimalla valkoisen naisen sikamaisen etuoikeutettua asemaa. Hän voi masturboida havupuulla samaan aikaan kun syyrialainen elää hädässä.” Itse en osannut lukea sitä näin käsitteellisesti, ennemminkin mietin kohtauksen metaforista ja materiaalista puolta. Muovikuusen kanssa rakastelemisen voi tulkita paitsi käsitteellisenä myös vähän banaalina viitteenä seksuaalisuuden ja luonnon suhteesta - joka tapauksessa se oli näyttämökuvana kaunis. Tai ehkä en vain halunnut nähdä naisen masturbaatiota näyttämöllä parodiana tai kommenttina maailmanpoliittiseen tilanteeseen. Ehkä toivoin, että naisen masturbaatiota voitaisiin esittää 2010 -luvulla näyttämöllä ilman, että sen täytyy viitata mihinkään muuhun kuin naiseen haluavana ja seksuaalisena toimijana.

Representaatiosta pornografiaan

Jos Sprinklen masturbaation esitys oli ritualistinen ja Krystufekin voyeristinen, Kekäläisen näyttämöllinen itsetyydytys näyttäytyi ennemminkin representaationa ja masturbaation käsitteellisenä *esityksenä*. Ehkä naisten masturbaation esityksissä on haasteellista juuri se, minkä Kekäläinen omassa esityksessään totesi: naisen ja miehen genitaaleja katsotaan näyttämöllä eri tavoin. Hänen mukaansa mies voi kävellä näyttämöllä alasti penis näkyvillä, ja voimme katsoa häntä ja maailmaa hänen ruumiinsa kautta. Kun nainen kävelee alasti näyttämöllä, voimme niin ikään katsoa häntä, ja hyväksyä hänen alastomuutensa osaksi esityksen estetiikkaa. Mutta kun nainen levittää säärensä ja paljastaa genitaalinsa näyttämöllä, se muuttuu välittömästi pornografiaksi.

Viitteet:

Lauren Roswarne: *Masturbation in pop culture: Screen, Society, Self*. 2014.

Christina Schmidt: *Aesthetic Affinities to the Avant-garde in Krystufek's work*. Kirjassa *After the Avant-garde: Contemporary German and Austrian Experimental Film*, 2008.

Maria Säkö: Havumetsien nainen pistää tuulemaan HS 20.9.2013

<http://www.vaginamuseum.at/KUNSTundKULTUR/index.php/313.html>

<http://msmagazine.com/blog/2015/08/18/the-evolution-of-female-masturbation-in-pop-music/>

http://www.kekalainencompany.net/archive_texts.html